Ова књига је за:

.....

Назив оригинала:
Charles Dickens
A CHRISTMAS CAROL

Овај роман део је светског јавног књижевног добра.
Copyright © 2022 за ово издање Вулкан издаваштво

ISBN 978-86-10-04150-7

Ова књига штампана је на природном рециклираном папиру од дрвећа које расте у одрживим шумама. Процес производње у потпуности је у складу са свим важећим прописима Министарства животне средине и просторног планирања Републике Србије.

ЧАРЛС
ДИКЕНС

БОЖИЋНА ПРИЧА

Превела Бранислава Маодуш

Вулканчић

Београд, 2022.

Предговор

Настојао сам да у овој натприродној књижици пробудим дух идеје која моје читаоце неће бацити у рђаво расположење и изазвати зловољу према другима, празницима или мени. Пријатно да им опседа домове и да нико не жели да је у страну одложи.

Њихов пријатељ и одани слуга,
Ч. Д.
Децембар, 1843.

Списак ликова

БОБ КРАЧИТ

Чиновник Ебенизера Скруца

ПИТЕР КРАЧИТ

Син горепоменутог

ТИМ КРАЧИТ (МАЛИ ТИМ)

Богаљ, најмлађи син Боба Крачита

ГОСПОДИН ФЕЗИВИГ

Добродушни, весели стари трговац

ФРЕД

Скруцов нећак

ДУХ ПРОШЛИХ БОЖИЋА

Приказа која показује прошлост

ДУХ САДАШЊИХ БОЖИЋА

Дух љубазне, великодушне и срдачне природе

ДУХ БОЖИЋА КОЈИ ЋЕ ТЕК ДОЋИ

Приказа која показује сенке онога што би могло да се деси

ДУХ ЏЕЈКОБА МАРЛИЈА

Приказа Скруџовог некадашњег пословног партнера

ЏО

Продавац поморске опреме, који откупљује крадену робу

ЕБЕНИЗЕР СКРУЏ

Лакоми, грамзиви старац, преживели партнер фирме Скруџ и Марли

ГОСПОДИН ТОПЕР

Нежења

ДИК ВИЛКИНС

Скруџов колега шегрт

БЕЛ

Привлачна госпођа, некадашња Скруџова вољена

КЕРОЛАЈН

Супруга једног од Скруџових дужника

ГОСПОЂА КРАЧИТ

Супруга Боба Крачита

БЕЛИНДА И МАРТА КРАЧИТ

Кћерке горепоменутих

ГОСПОЂА ДИЛБЕР

Праља

ФАН

Скруџова сестра

ГОСПОЂА ФЕЗИВИГ

Достојна партнерка господина Фезивига

СТРОФА I

Марлијев дух

За почетак, Марли беше мртав. Није у то било ни најмање сумње. Регистар сахране потписали су свештеник, чиновник, погребник и главни ожалошћени. Скруџ га је потписао. А његово име је у Адвокатској комори било валидно за све на шта би желео да га стави.

Стари Марли био је мртав колико и чавао у вратима.

Пазите сад! Није ми намера да кажем да знам, из свога искуства, по чему је чавао у вратима тако нарочито мртав. Ја бих можда био склон да чавао у мртвачком ковчегу сматрам за најмртвији комад гвожђурије у ковачком занату. Но мудрост предака наших је у овом поређењу; и неће је моје безбожне руке реметити, да нам држава не оде у пропаст. Стога ћете ми дозволити да поновим, изражајно, да је Марли био мртав као чавао у вратима.

Да ли је Скруџ знао да је он мртав? Наравно да јесте. Како би другачије могло бити? Он и Скруџ били су пословни партнери мени незнани број година. Скруџ је био његов једини извршилац, једини управитељ његовог поседа, једини његов правни наследник, једини његов баштиник, једини пријатељ, једини ожалошћени. А чак ни Скруџа није овај жалосни догађај тако страшно потресао, но био је он изванредан послован човек и на сам дан сахране, и неоспорно је указао дужно поштовање по веома повољној цени.

Помен Марлијеве сахране враћа ме на моју полазну тачку. Није било сумње да је Марли мртав. То мора јасно да се разуме јер у противном ништа чудесно неће произаћи из ове приче коју ћу вам испричати. Да нисмо били потпуно сигурни да је Хамлетов отац умро пре него што је комад почео, не би било ничег чудноватијег у његовој ноћној шетњи, на источном ветру, по његовим рођеним бедемима, него што би било у шетњи неког другог средовечног господина који је исхитрено изјурио после мрака на неко ветровито место – рецимо, гробље Цркве Светог Павла – заиста само да саблазни слабашни ум свога сина.

Скруџ никада није избрисао име старог Марлија. Стајало је, годинама после, изнад врата уреда: *Скруџ и Марли*. Фирма је била позната као *Скруџ и Марли*. Понекад су новајлије у послу Скруџа звали Скруџ, а понекад Марли, али се он одазивао на оба имена. Њему је било свеједно.

О! Скруџ је био тврдица и неумољиво захтеван! О, није том старом грешнику било страно да цеди, чупа, грамзиво граби, струже и завиди! Чврст и оштар као кремен из кога ниједан челик никада не успе да измами обилну ватру; тајновит и повучен, и самотан као острига. Хладноћа у њему заледила му је старо лице, штипнула зашиљени нос, спарушила образе, укочила корак; очи су му се од ње зацрвенеле, танке усне поплавеле и пакосно је говорио храпавим гласом. Мраз му се ухватио на глави, обрвама и жилавој бради. Носио је вазда са собом своју студен; хладио уред у пасје дане, и није га отапао ни за један степен за Божић.

Спољашња врелина и хладноћа мало су на Скруџа утицале. Никаква га топлина није могла загрејати, никаква зима охладити. Није било ветра оштријег од њега, ни упорнијег снега, ни неумољивије ледене кише. Ружно време није умело да га погоди. Најјача киша и снег и град и суснежица само су једну предност имали над њим – они су често умели да буду обилати, а Скруџ никада ништа обилато давао није.

Нико га никада није зауставио на улици да му озарено каже: „Драги мој Скруџе, како си? Када ћеш доћи код мене?“ Ниједан му просјак није тражио милостињу, ниједно дете га није питало за сат, ниједан човек или жена никада у животу нису њега питали којим путем до неког места. Чинило се да га познају чак и пси слепаца. Када би га угледали да се приближава, вукли су своје

власнике у довратке и у дворишта, а затим махали репом, као да кажу: „Боље је не видети света него га злим очима гледати, господару!“

Али шта је Скруџ марио! Управо му је тако било по вољи. Скруџу је, како су то зналци звали, гушт да се вуче на ободу крцатих стаза живота и држи свако људско саосећање на одстојању.

Једног дана је – од свих добрих дана у години, баш на Бадње вече – стари Скруџ седео у свом банкарском уреду. Време је било хладно, туробно и оштро, но ипак магловито, и чуо је људе у дворишту како шиштаво дишу идући улицом горе-доле, ударају шакама о груди и топћу стопалима о камен плочника да их загреју. На градским сатовима је тек било прошло три, али је напољу већ пао мрак – није било светлости читавог дана – и свеће су пламтеле у прозорима оближњих уреда, попут румених флека на опипљивом смеђем ваздуху. Магла се просипала кроз сваку пукотину и кључаоницу и била толико густа да су куће преко пута, премда је улица овде била најужа, изгледале као утваре. Човек би, када би видео овај туробан облак како се спушта и скрива све, помислио како природа обитава ту у близини и да вари навелико.

Врата Скруџовог уреда била су отворена да би могао да држи на оку чиновника који је у суморној малој просторији, некаквом собичку, преписивао писма. Скруџ је имао малу ватру, али је ватра у просторији у којој је боравио чиновник била још мања, и чинило се да то гори

само један грумен угља. Но, он није могао да је подложи, јер је Скруџ сандук са угљем држао у свом уреду. Стога је, чим је чиновник ушао у уред са лопатицом, послодавац предвидео да је време да се растану. Чиновник је огрнуо свој бели шал и покушао да се загреје на свећи и у том настојању, како није био човек снажне маште, доживео је неуспех.

„Срећан Божић, ујаче! Бог те сачувао!“, зачуо се весели глас. Био је то глас Скруџовог нећака, и одјекнуо је тако ненадано да је он био први наговештај његовог доласка.

„Бах!“, рекао је Скруџ. „Бесмислице!“

Толико се овај његов нећак загрејао ходањем по магли и мразу да је сав сијао; лице му је било румено и наочито, очи су му сијале, а дах је поново почео да му се магли.

„Божић да је бесмислица, ујаче!“, рекао је Скруџов нећак. „Не мислиш тако, уверен сам?“

„Мислим“, рекао је Скруџ. „Срећан Божић! Каквог права имаш да будеш срећан? Каквог разлога имаш за срећу? Довољно си сиромашан!“

„Ма хајде“, одговорио је нећак весело. „Каквог права ти имаш да будеш туробан? Каквог разлога за зловољу? Довољно си богат!“

Како није имао спреман одговор, поновио је: „Бах!“; па га пропратио са: „Бесмислице!“

„Немој да се љутиш, ујаче!“, рекао је нећак.

„Какав да будем“, одговорио је стриц, „када живим у оваквом свету будала? Срећан Божић! Бестрага срећан

Божић! Шта је Божић до време за плаћање рачуна без новца; време да схватиш да си годину дана старији, али ни сата богатији; време за свођење књига и да се свака ставка у њима кроз целих дванаест месеци представи као снажан доказ против тебе? Када би мени по вољи било“, рекао је Скруџ гневно, „сваког идиота коме са усана падне ’Срећан Божић!’ требало би скувати са пудингом и закопати са коцем од зеленике забоденим кроз срце. Вала би баш требало!“

„Ујаче!“, молио је нећак.

„Нећаче!“, одговорио је његов стриц строго. „Слави Божић како ти је воља, а мени дозволи да славим себи на вољу.“

„Да славиш!“, поновио је Скруџев нећак. „Али ти га не славиш.“

„Онда ми дозволи да га се манем“, рекао је Скруџ. „Какво ти добро може донети! Какво ти је добро икада донело!“

„Многе су ми ствари донеле добро а да се нисам од тога окористио, рекао бих“, одговорио је нећак. „Међу њима и Божић. Али уверен сам да сам Божић – када дође – ако се изузме поштовање какво доликује његовом светом имену и пореклу, ако се ишта што му припада може од њега изузети – увек сматрао за пријатно време. То је топло време за доброчинства и праштање, једино за које знам у дугачком календару године када се чини да мушкарци и жене сложно и слободно отварају

затворена срца и на људе убогије од себе гледају као да су им заиста сапутници до гроба, а не друга врста створења приморана да иде својим путем. И стога, ујаче, верујем, премда ми никада није напунио џеп ни трунком сребра ни злата, да ми је чинио добро и да ће ми чинити добро. И зато кажем, Бог га благословио!“

Чиновник у собичку је и невољно почео да аплаудира. Па поставши свестан непримерености своје реакције, сместа узео да подстакне ватру жарачем и заувек угасио и последњу слабашну искру.

„Чујем ли још гласа од тебе“, рекао је Скруџ, „славићеш Божић, али ћеш изгубити радно место! Моћан си ти говорник, господине“, додао је окренувши се нећаку. „Чуди ме што ниси у парламенту.“

„Немој се љутити, ујаче. Хајде! Дођи код нас на вечеру сутра.“

Скруџ је рекао да ће се видети са њим у… – јесте, баш тако. Читав је израз изговорио, и рекао да ће се пре у том екстрему с њим срести.

„Али зашто?“, повикао је Скруџов нећак. „Зашто?“

„Зашто си се оженио?“, рекао је Скруџ.

„Јер сам се заљубио.“

„Јер си се заљубио!“, зарежао је Скруџ, као да је то једина ствар на свету будаластија од срећног Божића. „Добар ти дан!“

„Не, ујаче, никада ниси дошао код мене ни пре тога. Зашто сада наводиш разлог за недолазак?“

„Добар ти дан!“, рекао је Скруџ.

„Не желим ништа од тебе и не тражим ништа од тебе. Зашто не можемо бити пријатељи?“

„Добар ти дан“, рекао је Скруџ.

„Жао ми је, из дна срца, што си тако непоколебљив. Никада се нисмо споречкали а да ја за то знам. Али ја сам решио да уложим труд и одам пошту Божићу и ја ћу до последњег задржати своје божићно расположење. И зато, срећан Божић, ујаче!“

„Добар ти дан!“, рекао је Скруџ.

„И срећна Нова година!“

„Добар ти дан!“, рекао је Скруџ.

Његов нећак је, упркос свему, из уреда изашао без иједне гневне речи. Застао је поред спољашњих врата, да пожели срећне празнике чиновнику, који је, премда му је било хладно, био топлији од Скруџа јер му је срдачно узвратио честитке.

„Ето га још један“, прогунђао је Скруџ, који га је чуо, „мој чиновник, са петнаест шилинга недељно, и женом и породицом, прича о срећном Божићу. У Бедлам ћу се повући.“

Овај лудак је, пустивши Скруџовог нећака напоље, унутра пустио још двојицу господе пријатног изгледа, који су сада стајали, скинувши шешире, у Скруџовом уреду. Држали су у рукама књиге и папире и клањали му се.

„Верујем да је ово уред *Скруџа и Марлија*“, рекао је један господин гледајући свој списак. „Имам ли